

s višeslojnim značenjem koji su bili aktuelna na prelazu iz 17. u 18. stoljeće, a neki od njih su sljedeći: Kiptije, Vlasi, balije, škutori, Grci, Arapi, bekijaši i Šokci.

U posljednjem poglavlju pod nazivom *Susreti tradicija, svojatanja* (267-297) autorica navodi primjere apsurdna u bosanskim sevdalinkama gdje su pojedini stihovi potpuno promijenjeni i poprimili duh neke druge, a ne izvorno bošnjačko-muslimanske tradicije. Predočava pri tome niz primjera koji se odnose na običaje, kultove i kulturna mjesta, vjersku tradiciju, poštivanje evlija, dovišta, okupljalište naroda u pećinama i druge folklorne, etnološke i

antropološke karakteristike i kulturne obrasce. Ovo poglavlje daje jednu novu dimenziju ovom historiografskom djelu, pri čemu na poseban način povezuje historijske činjenice s folklornom tradicijom koja je i danas živa i predstavlja neodvojiv dio bića bosanskog čovjeka.

Prije svega, izuzetna stručnost autorice kao i šarolikost i isprepletenost tema koje su bile predmet autoricinog istraživanja i analize, kao i izrazito čitak stil pisanja, opravdani su razlozi da se ova knjiga dr. Smajić toplo preporuča, ne samo stručnoj i naučnoj publici već i široj javnosti.

Amir Džinić

Ramiza Smajić, *Osmanski popisni defteri stanovništva Visokog i okoline iz 1850. godine*. Sarajevo: Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka, 2022, 565 str.

U drugoj polovini XIX stoljeća pokrenut je niz reformi unutar Osmanske Države, što je doprinijelo posve novom načinu vođenja administracije. Jedna od novina koja je uslijedila kao rezultat tih reformi, bio je veliki projekat popisivanja stanovništva cjelokupne Osmanske Države koji je za-

počet u doba vladavine sultana Mahmuda II, tačnije 1827. godine. Iako je projekat započet 1827. godine, popis stanovništva Bosanskog pašaluka, sproveden kao "brojanje na licu mjesta", realiziran je tek 1850. godine.

U izdavaštvu Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka, 2022. godine

objavljena je publikacija pod naslovom *Osmanski popisni defteri stanovništva Visokog i okoline iz 1850. godine*. Ovu naučnu monografiju potpisuje istaknuta bosanskohercegovačka osmanistkinja, dr. sci. Ramiza Smajić, naučna saradnica za oblast starije historije (osmanski period) u Institutu za historiju Univerziteta u Sarajevu. Djelo je nastalo studioznim iščitavanjem, dešifrovanjem i prijevodom osmanskih popisnih deftera stanovništva Visokog i okoline.

Na samom početku knjige, autorica nudi popis izvornika, tj. četiri popisna deftera koji su bili predmet njenog interesovanja, a koji su pohranjeni u Arhivu Predsjedništva vlade Republike Turske u Istanbulu (tur. T. C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi – TC BOA). Zatim slijedi *Predgovor* u kojem dr. Smajić uvodi recipijente u samu tematiku popisnih deftera, potom navodi osnovnu tendenciju popisivanja stanovništva u Osmanskoj Državi te kriterije na osnovu kojih su defteri rađeni. Pozivajući se na statističke analize koje su sproveli renomirani historičari u svijetu, dr. Smajić ističe da ova vrsta osmanskih dokumenata pokazuje pouzdanost visokog stepena te na taj način otklanja višegodišnju pretpostavku o nevjerođostnosti osmanskih popisnih

deftera. U *Predgovoru* su ponuđena i objašnjenja koja se odnose na odabir pojedinih formalnih i prevodilačkih rješenja.

Nakon *Predgovora* slijedi *Sadržaj*, te integralni prijevod popisnih deftera, koje čini: *Popis muslimanskog stanovništva nahije Visoko iz 1266. godine*, *Popis nedomicilnog muslimanskog stanovništva u nahiji Visoko 1266. godine*, *Popis Kiptija islamske vjere u kasabi Visoko 1266. godine*, *Popis raje u kazi Visoko 1266. godine* te *Popis nedomicilnog rajinskog stanovništva u kasabi Visoko 1266. godine*. Nakon prijevoda navedenih popisa, uvršten je i *Indeks prezimena*.

Ovaj poduhvat dr. Smajić, publiciran kao naučna monografija, predstavlja matičnu knjigu Visokog i okoline, izvorno nastalu na osmansko-turskom jeziku. Ukoliko ovoj publikaciji pridodamo i prevodilačko-priredivačko ostvarenje dr. Emira Demira, publikovano pod naslovom *Popisni defter stanovništva Visočke i Zeničke (Brod) nahije za 1266. h. g. / 1850. g.: područje općine Kakanj*, onda zasigurno možemo reći da Visočka nahija, kojoj je dijelom pripadao i Kakanj, prva ima zaokruženu osmansku matičnu knjigu u prijevodu na bosanski jezik.

Nužno je istaknuti da se prijevod historijske građe s osmansko-turkog jezika, ne može poistovjetiti s klasičnim i općepoznatim prijevodima s nekog drugog jezika. Jedan od razloga je taj što prevodilac ispred sebe ima nevokalizirani zapis arhaičnog jezika, često nastao prije nekoliko stotina godina. Dakle, u popisnim defterima sadržane su osmansko-turske riječi, kombinovane s bosanskim toponimima, ličnim imenima i prezimenima stanovnika, a pisane su modifikovanom arapskom grafijom. Uzmemo li u obzir i samu vrstu pisma, koje je, uglavnom, vrlo teško čitljivo, biva nam jasna teškoća prevodilačkog poduhvata dr. Smajić. Autorica u nizanju naziva mahala, džemata, sela, imena i fizičkih opisa muslimanskog, nemuslimanskog i romskog stanovništva, nudi jasna i prirodna prevodilačka rješenja, tako da recipijent teško uočava svu težinu procesa dešifrovanja, prevođenja i priređivanja. Ovakav prijevod ukazuje na visoku stručnost dr. Smajić, koja je dokazala da se poznavanje historijske struke mora kombinovati s orijentalno-filološkim znanjem, osmanističko-historijskim i kulturno-etnološkim pristupom tematici, kako bi djelo zadovoljilo naučne kriterije i dobilo na vrijednosti.

Značaj ove publikacije je višestruk. Prije svega, istraživači i naučni djelatnici su na bosanskom jeziku dobili prvorazredni historijski izvor, koji će im zasigurno koristiti prilikom njihovog istraživanja. Upravo je ovim prijevodom opravdana jedna od pomalo zaboravljenih zadaća osmanista, a to je da se izvori kojim spomenuti vladažu, integralno ponude i učine dostupnim dugim istraživačima iz srodnih i bliskih naučnih oblasti.

Popisni defteri mogu poslužiti i za demografska i geneološka istraživanja. Upravo zbog te činjenice smatramo da ostvarenje dr. Smajić neće ostati zarobljeno u suhoparnim naučnim recima i podnožnim napomenama, već da će poslužiti današnjim, živućim stanovnicima Visokog i okoline da pronađu i prate geneološki put svojih predaka.

Ovo djelo svjedoči nam i o postojanju određenih porodica u visočkom kraju kojih danas više nema. Uzmemo li u obzir da su se u periodu osmanske vlasti nerijetko dešavale migracije stanovništva, te da je postojao animozitet između domicilnog i pridošlog stanovništva, iščitavanjem ovog deftera uvidjet ćemo da takav slučaj nije bio s Visočkom nahijom. Posredstvom deftera, uviđamo da je domicilno i

pridošlo stanovništvo živjelo u takvoj harmoniji, da su doseljeničke porodice vremenom postajale visočke.

S obzirom na značaj gore prikazanog prevodilačko-priredivačkog poduhvata dr. Ramize Smajić, sa zadovoljstvom preporučujemo djelo

Osmanski popisni defteri stanovništva Visokog i okoline iz 1850. godine, ne sumnjajući da će ono biti nezaobilazan izvor za daljnja naučna i individualna istraživanja.

Emrah Seljaci

Husref Tahirović, *Dr. Isak Samokovlija: Život u bijelom mantilu*. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 2023, 200 str.

Veliki doprinos multikulturalnosti Bosne i Hercegovine tokom stoljeća dale su konstantne seobe različitih naroda. Jedna od tih seoba se desila krajem XV stoljeća kada su španski vladari protjerali Jevreje i muslimane iz Andaluzije. Među mnogobrojnim porodicama koje su došle iz Španije u Bosnu, bili su preci bosanskohercegovačkog ljekara i književnika Isaka Samokovlije. U svome životu, Isak Samokovlija je prvobitno prolazio bez velikih poteškoća, dok je kasnije njegov život bio dosta turbulentan. Upravo svi ovi događaji iz njegovog života, kao i njegov djelomični književni opus nalaze se u knjizi *Dr. Isak Samokovlija: Život u bijelom mantilu*.

Autor ove knjige je Husref Tahirović, redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Odjeljenja medicinskih nauka. Osnovno i srednjoškolsko obrazovanje je završio u rodnoj Tuzli, a osnovne studije medicine na Univerzitetu u Sarajevu. Dalje postdiplomske i doktorske studije je završio na Univerzitetu u Tuzli. Uža specijalnost profesora Tahirovića je endokrinologija i pedijatrija, a autor je više od stotinu naučnih i stručnih radova, te više knjiga i monografija.

Upravo je knjiga *Dr. Isak Samokovlija: Život u bijelom mantilu* jedna od tih monografija. Knjiga se sastoji od ukupno 15 poglavlja, a može se podijeliti na dva dijela. Prvi dio je historijska biografija Isaka Samokovlije,

Upravo je knjiga *Dr. Isak Samokovlija: Život u bijelom mantilu* jedna od tih monografija. Knjiga se sastoji od ukupno 15 poglavlja, a može se podijeliti na dva dijela. Prvi dio je historijska biografija Isaka Samokovlije,